మారాజులొచ్చారు

నందం రామారావు

ఈ కథ ఎక్కడైనా, ఎప్పుడైనా, ఏ వేళైనా, ఏ వూళ్లోనైనా జరిగుండొచ్చు!

* * *

ఆవేళ సూర్యుడు నిప్పులు కక్కుతున్నాడు; ఎండకు రోడ్డుమీదున్న తారు కరుగుతోంది. వడగాలి చాచి లెంపకాయ కొట్టినట్టుగ్గా వుంది. రోడ్డుకు కొంచెం దూరంగా కొండలమీదున్న చెట్లు కొన్ని వందల ఇళ్లు కాలుతున్నట్టు ఎర్రగా వుంది. ఈస్ట్మన్‌కలర్‌లో రాక్షసుడు కక్కుతున్న రక్తంలా వుంది. రోడ్డుకు మరో వైపున వున్న చెట్లు ఎండి కాలిన శవాల్లా వున్నాయి!

ఆ ప్రాంతమంతా నిర్మానుష్యంగా వుంది. కనుచూపుమేరలో ఎక్కడా ఏ విధమైన సంచారం లేదు. తిన్నగావున్న రోడ్డుమీద ఎండలో ఒక్కకారు కూడా నడవడం లేదు!

రోడ్డుకు ప్రక్కవున్నవే ఒక చెట్టుకింద తిరువెంగళం కూర్చున్నాడు. అతని చేతిలో సుత్తి వుంది. ఆ సుత్తితో అతను కొండరాళ్ళను బద్దలు కొడుతున్నాడు. ప్రొద్దుట నుంచీ తిరువెంగళం కదలకుండా అలాగే పని చేస్తున్నాడు. అయినా. గుట్ట తరగడం లేదు. శరీరంనిండా చెమట్లు పట్టాయి. చేతులు నొప్పి పెడుతున్నాయి. వెన్నులోంచి పోటుగా వుంది. అయినా అతను పని మానలేదు.

చినిగిపోయిన ముతకచొక్కా తడిసిపోయింది. చెట్ల ఆకుల్లోంచి ఎండ శరీరం మీద పడుతోంది. నుదుటమీద కారుతున్న చెమటను చొక్కాతో తుడుచుకున్నాడు. ఆకలితో ప్రేవులు మెలికలు తిరుగుతున్నాయి. కళ్లు లోతుకుపోయి కృత్రిమంగా అమర్చినట్టుగా వున్నాయి పెరిగిపోయిన గడ్డంమీద చెమట బిందువులు నిలచివున్నాయి.

అది ఏ క్షణంలోనైనా చెదరి ఇసుకలో పడి ఇంకిపోవచ్చు! అతని జీవితంకూడా అంతే—చెమట బిందువులాటింది! అతను పడుతున్న శ్రమకు ఫలితం వుండడంలేదు!

ఇద్దరు పిల్లలనూ, భార్యని పోషించాలి. అక్కడికి భార్యకూడా కష్టపడి పని చేస్తూనే వున్నది. ఎండలో, వానలో, చలిలో మంచులో కష్టపడి పన్జేసినా సంసారం

సుఖంగా గడవడం లేదు!

తిరువెంగళం ముఖంమీద పట్టిన చెమటను మాసినతుండుతో తుడుచుకున్నాడు చెట్ల ఆకుల్లోంచి ఎండసూటిగా, వాడిగా పడుతోంది. అతను తలెత్తి చూశాడు.

దూరంగా అడవిలోంచి కట్టెలమోపుతో వస్తూ శాయమ్మ నడవలేక నడుస్తోంది. ఆమె నెత్తిమీద కట్టెలబరువే కాకుండా మరో బరువూ, భారంకూడా పెరుగుతోంది. ఇంకా కొన్ని నిముషాల్లో నెత్తిమీదున్న బరువును దింపుకోగలదుగానీ కడుపులోవున్న బరువును దింపుకోలేదు! ప్రతి కన్నెలకాలం ఆ బరువును స్వీకరించవలసిందే. తప్పదు.

ఇద్దరు పిల్లలతో సంసారాన్ని నెట్టుకు రావడం దుర్భరంగా వుంటుంటే, మనిషి శరీరవాంఛలకూ తృప్తికీ నిదర్శనంగా మరో ప్రాణి. సృష్టివిచిత్రంలో ఇది మరో విచిత్రం!

శాయమ్మ దరిదాపు రోడ్డుమీద కొచ్చింది. ఆమె ముఖమంతా కందిపోయి మసిపూసినట్టుగా వుంది. జుట్టుముడి వూడిపోయి తలంతా చింపిరవంకరగా వుంది. విడిపోయిన కురుల్ని మళ్ళా ఒకచోట చేర్చాలంటే కట్టెలమోపును దింపాలి. దించి ముడివేసుకోవడం కష్టం!

కళ్ళకు అడ్డుపడుతున్న వెంట్రుకల్ని పక్కకి తీసుకుంటూ, మరోచేత్తో కట్టెల్ని గట్టిగా పట్టుకుని నడుస్తోంది. ఆయాసంతో ఆమె శ్వాస ఎక్కువవుతోంది. కడుపులో దేవినట్టుగా, ప్రేవులు కదులుతున్నట్టుగా వుంది. వాంతి వచ్చేట్టుగా వుంది. కళ్ళముందు చీకటితెరలు దట్టంగా పేరుకుంటున్నట్టుగా అవుపడుతోంది. అయినా, శాయమ్మ నడవడం మానలేదు.

భార్యని అలా చూడడంతోనే తిరువెంగళం చేస్తున్నపని ఆపి గబగబా పరుగెత్తుతున్నంత తొందరగా వెళ్ళి కట్టెలమోపును పట్టుకున్నాడు. నెమ్మదిగా భార్యని పొదివిపట్టుకుని గుడిసెదగ్గరకు తీసుకెళ్ళాడు

తొమ్మిదేళ్ళ బుడతడూ, ఆరేళ్ళ అమ్మాయీ గుడిసె ప్రక్కగావున్న చెట్టు క్రింద మిగతా పిల్లలతో ఆడుకుంటున్నారు. ఆ పసిపిల్లలకు ఎండ తగులుతున్నట్టుగా అనిపించడంలేదు. ఏ బాధ్యతలూ, బరువులూ ఆ పిల్లలకు లేవు. వున్నబాధల్లా కడుపునిండా తిండి లేకపోవడమే!

తల్లినీ తండ్రినీ చూడ్డంతోనే పిల్లలిద్దరూ ఆడుతున్న ఆటనాపేసి వొచ్చి కాళ్ళకు పెనవేసుకున్నారు.

'వుండర్రా! అమ్మ అలసిపోయనాది' అంటూ తిరువెంగళం భార్యని లోపలకు తీసుకెళ్ళి నులకమంచంమీద పడుకోబెట్టాడు

శాయమ్మ దిగులుగా మంచంమీద పడుకుంది.

'నువ్వేటిలా ఇదవుతున్నావ్. అన్నం నే నొండుతాలే. ఒరేయ్ బుడతడా నువ్వు బయటకెళ్ళి పుల్లలేరుకు రారా' అన్నాడు.

* * *

ఆకాశం, నక్షత్రాలూ, చెట్లు అన్నీ నిద్రపోతున్నాయి. ఎక్కడో ఏ విధమైన శబ్దమూ లేదు. అంతా కాటుకలాంటి చీకటిలో కలిసిపోయింది. చుట్టూ అడవి ప్రాంతం. నలుదిశలా ఆవరించుకున్న కొండలు. వాటిమధ్య తిరువెంగళంతో పాటుగా మరో నలభై సంసారాలు బ్రతుకుతున్నాయి.

నివాసయోగ్యంకాని ఈ అడవీ, ఈ కొండలే తమకింత భుక్తిని ప్రసాదిస్తున్నాయి. ఇది ఆశ్చర్యంగానే వుంటుంది. అసలు సృష్టిలో పనికిరాని వస్తువంటూ ఒక్కటికూడా వుండదేమో! విజ్ఞానం పెరుగుతున్నకొద్దీ వాటి వాటి అవసరాలు కూడా పెరుగుతున్నాయి.

సరిగ్గా ఈ ప్రాంతానికి ఐదుమైళ్ళ దూరంలో ఒక వూరుంది. ఆ వూళ్ళో అన్ని సదుపాయాలూ, అన్ని సౌకర్యాలతో పాటుగా అనారోగ్యం కూడా వుంది. సినిమాలూ, కాఫీ హోటళ్ళూ, పార్కూ, క్లబ్బూ — నాగరికతకు కావలసిన అన్ని హంగులూ వున్నాయి.

అతి సామాన్యమైన బ్రతుకును రోజు రోజుకూ గడుపుకొస్తున్న తిరువెంగళంలాటి ఇంకా కొంతమంది ఆ వూరుకు కట్టెలు తీసుకుని వచ్చి అమ్ముకోవడం తప్పదు కట్టెలమ్ముకోగా వచ్చిన డబ్బుతో వారం పదిరోజుల వరకూ సరిపడా నిత్యావసర వస్తువులు కొనుక్కుంటారు. అవి అయిపోయేంతవరకూ వారు కష్టపడి పనిచేసి మళ్ళా గడపడానికి పాటుపడవలసిందే.

నారి జీవితాలింతే. బ్రతుకులో నిటువంటి ఒడుదుడుకులూ వున్నాయని అవి సించకపోయినా, పిల్లలకు జ్వరమొచ్చి లేవ లేకపోయినా, భార్యలు ప్రసవవేదన భరించలేక చచ్చిపోయినా అక్కడ ఆ భయంకరమైన కొండప్రాంతంలో సహాయం లభించదు!

తిరువెంగళం బయట తెగిపోయిన తాళ్ళ మంచంలో పడుకున్నాడు. అతని పక్కలో కొడుకు నిద్రపోతున్నాడు.

రాత్రి, నిశ్శబ్దం. ఆకాశం నల్లగావుంది. నల్లగావున్న ఆకాశం దుప్పటిమీద మల్లెపూలు చల్లినట్టుగా నక్షత్రాలున్నాయి. ఉక్కగా వుంది. ఆకులు కదలడంలేదు. రాక్షసుడు చాచిన నాలుకలా కొండలు. ఏదో పేరు తెలియనిపిట్ట వికృతంగా అరుచుకుంటూ పోతోంది. ఆ సమయంలో — భయంకరమైన క్యాన్సర్‌వ్యాధి వ్యాపించినట్టుగా వుంది!

తిరువెంగళం కళ్ళువిప్పి ఆకాశంకేసి చూశాడు. అనంతమైన ఆకాశం విశాలంగా కనిపించింది. ఆకాశపు చివరఅంచులెక్కడుందో? ఈ భూమీ, ఆకాశం, గాలీ, నీరు—ఎప్పుడు ఎలా ఏవిధంగా పుట్టాయో తెలీదు. ఇవి లేనిదే మనిషి మనుగడ లేదు!

పక్కలో పడుకున్న బుడతడు కదిలి తండ్రిని గట్టిగా కౌగలించుకుని కాళ్ళు పొట్టమీద పెట్టాడు. నిద్రలో ఏదో కలవరిస్తున్నాడు

కొడుకు కౌగలింత తిరువెంగళానికి హాయిగా వుంది. వెచ్చగావుంది. పులకింతగా వుంది తన జీవితానికి, తన వంశానికి ప్రతినిధిగా కొడుకు నిలుస్తాడు.

తిరువెంగళం కొడుకు జుట్టులోకి వేళ్ళు పోనిచ్చి ప్రేమగా నిమురసాగాడు. కొడుకు నిద్రలో నవ్వుతున్నాడు. కొన్ని క్షణాలు తిరువెంగళం అలాగే బుడతడి ముఖంలోకి చూశాడు. అప్పుడతను అనిర్వచనీయమైన సంతోషంతో మురిసిపోయాడు.

అవును! మనిషి మనుగడ ఏదీ శాశ్వతం కాదు. డబ్బూ, హోదా మనిషిని కొంతకాలమే వరిస్తాయి. శాశ్వతంగా వరించేది పుత్రప్రేమ ఎన్నికష్టాలనైనా పిల్లలను చూసి భరించవచ్చును.

తిరువెంగళం నెమ్మదిగాలేచి మంచంమీద కూర్చున్నాడు. ప్రక్కనే పడుకున్న భార్య మంచంకేసి చూశాడు. శాయమ్మ

గాఢంగా నిద్రపోతోంది. అమ్మలు తన చిన్న చేతిని తల్లి రొమ్ముమీదవేసి పాలు తాగుతోంది. ఆ పసిపిల్ల కూడా తల్లిని గట్టిగా కరచుకుని పడుకుంది.

ఆ మరుక్షణంలో అతనికేదో గుర్తుకు రాగా నవ్వుకున్నాడు సృష్టి విచిత్రంలో ఇది మరో విచిత్రం!

యువతి మాతృమూర్తి అయిన మరు క్షణంలో పిల్లలకు పాలివ్వడం! మరోసంగతి కూడా అతనికి స్ఫురించింది.

తండ్రికి కొడుకుమీద ప్రేముంటే, తల్లికి కూతురుమీద ప్రేమ వుంటుందట ఇప్పుడిది చూస్తుంటే నిజమేననిపిస్తోంది.

తిరువెంగళం ఇద్దరు పిల్లల్నీ మరో సారి తృప్తిగా చూసుకున్నాడు. ఏడేళ్ళ క్రితం పిల్లలకోసం ఎలా తపించిందీ కళ్ళ ముందు కదలసాగింది.

*　　*　　*

అప్పటికి పెళ్ళయి నాలుగేళ్ళు దాటింది. తిరువెంగళానికి సంతానం కలగలేదు. మొక్కని దేవుడూ లేడు! గూడెంలో వున్న వాళ్ళంతా నోళ్ళు నొక్కుకున్నారు — నాలుగు సంవత్సరాలైనా ఇంకా పిల్లలు కలుగలేదని. అదేదో విచిత్రమైన విషయంగా చెప్పుకునే వారు.

పసిపిల్లలు తప్పటడుగులతో, వచ్చీరాని మాటలతో ముద్దుముద్దుగా పలుకుతుంటే శాయమ్మ ఒక్కోసారి ఆనందించేది కానీ, మరుక్షణంలోనే అంతులేని నిరుత్సాహంతో దిగులుపడి పోయేది. అయ్యో! తనకు పిల్లలు కలుగరా!

అప్పటే, తిరువెంగళం ఇవేవీ ఆలోచించే వాడు కాదు కొంచెం దూరదృష్టి గలవాడు గనుక పిల్లలుంటే ఎన్ని బాధలూ, ఎన్ని కష్టాలూ భరించాలో అనుకునేవాడు పిల్లలకు జ్వరమొచ్చినా, జబ్బుచేసినా, జలుబుచేసినా ఎన్నిబాధలు పడాలో ప్రత్యక్షంగా ఎదురింటి పిల్లలను చూస్తున్నాడు ఈ గూడెంలో మందులవసతి లేదు నాటు మందులతో సర్దుకుంటే సరేసరి, లేదా, పిల్లలే సరేసరి...రోజూ పట్నం తీసుకెళ్ళి మందిప్పించాలంటే మాటలతో సరిగాదు!

పరికాకపోయినా ఎంతమంది పిల్లలున్నా సరిపోవు ఆయినంగి స్త్రీ. అందుకే పెద్దలు చెప్పారు — 'పూజలు చేయటమున్న గంగానమ్మ చుట్టూ ప్రతిరోజూ తెలారా స్నానం చేసి

మహారాజు లొచ్చారు

ప్రదక్షిణంచేసి అక్కడున్న రాళ్లను మోసు కొస్తూ ఇంటిదగ్గర విడవాలని. అలా చేస్తే పిల్లలు పుడతారనీ.'

అందులో ఎంతవరకు మహత్యం వుందో తెలీదుగానీ శాయమ్మ చాలా నిష్టగా ఆచరించింది.

ప్రొద్దుటే చెరిలో తలారా స్నానంచేసి, ముఖానికి పసుపు రాసుకుని, కాళ్లకు పారాణి పెట్టుకుని మైలున్నరదూరం నడచివెళ్లేది గుడిగుట్టూ మూడుసార్లు ప్రదక్షిణాలు చేసి అక్కడున్న రాళ్లగుట్టలోంచి రాయిని తీసుకుని నెత్తిమీద పెట్టుకుని మళ్లా మైలున్నర నడచుకుంటూ వొచ్చేది గుడిసెకు.

ఇలా నియమం తప్పకుండా శాయమ్మ దాదాపు సంవత్సరం పూజలు చేసింది. ఆమె కోరిక నెరవేరింది.

కారుణ్యమూర్తి

ద్వి 1 ఏడు కొండలపై ఎటుంటివయ్యా?
తోడు నీడయులేక ఆపవారు లేక

2 వెలిగితివో ప్రేమ మీరంగ నీవు
వెలిగితివో పతి అలిగినేపై

3 వెలిగితి పిలిచేవు, ఎటులున్నావు?
కలికాలమహిమా యోగీకనుపించవేలా?

4 దూరాన కోనలో దాగేవు నీవు
దారితెలియక నే తల్లడిల్లేను

5 నాడుకలత చెందినట్టి నీ పాపు
నేడు ప్రకాశించె నీ భూమిపైన

6 చిన్నలు, పెద్దలు పూజించుచుండ
కనికరంబుగనీవు కరుణింపవయ్యా

7 వైకుంఠమన్నారు వెంకటాద్రియన
వెంకటేశ్వరుడవై వచ్చిల్లునికా—

8 కరము జోడింతుము కారుణ్య
మూర్తి
వరమివ్వ వెనుగావ వేగరావయ్యా

— మాడభూషి సంతానం

ఇప్పుడు పూజలు చేయకుండానే శాయమ్మకు పిల్లలు పుడుతున్నారు.

*　　*　　*

తిరువెంగళం లేవడంతోనే హడావుడిగా సుత్తితీసుకుని పనిలోకి వెళ్ళాడు ఇవేళ అతను చేయవలసిన పనులు చాలావున్నాయి. కొంచెం ప్రొద్దెక్కేంతవరకూ రాళ్లను పగలగొట్టాలి. ఆ తర్వాత గుడిసెకెళ్లి అన్నం వండాలి. ప్రసవించేంతవరకూ శాయమ్మకు ఇబ్బంది కలిగించకూడదు. పిల్లలకూ, భార్యకూ అన్నం పెట్టి తను తిని, కట్టెలు కొట్టుకుని తీసుకురావడానికి వెళ్లాలి ప్రొద్దువాలిపోతుండగా గుడిసెకి చేరాలి.

అందుచేత తిరువెంగళం కూర్చుని పని చేసుకుంటున్నాడు సూర్యుడు ఇప్పుడిప్పుడే ఆకాశపుమెట్లు ఎక్కుతున్నాడు. గాలి చల్లగా వీస్తోంది.

అతని పనికి అంతరాయం కలిగిస్తూ ఆ నిర్మానుష్యమైన రోడ్డుమీద కారుహారను వినిపించింది తిరువెంగళం తలెత్తిచూశాడు. ఆ కారు దరిదాపు అతన్నిదాటి వెళ్ళి పోయింది వేగంగా మరికొన్ని నిముషాల్లో మరో కారు అంతకంటే వేగంగానూ పట్నం వేపుకు దూసుకుపోయింది ఒకగంట లోపునే లెక్కలేనన్ని కారులు అటూ ఇటూ హడావుడిగా తిరిగాయి. ఇప్పుడా ప్రదేశమంతా సందడిగా వుంది, కోలాహలంగా వుంది కొన్ని యుగాలు చైతన్యం లేకుండా వుండి ఇప్పుడు నిద్రమేల్కొన్నట్టుగా వుంది ఆ ప్రాంతమంతా.

తిరువెంగళం చేస్తున్న పని ఆపి విచిత్రంగా ఆ కారులను, మనుష్యులనూ చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఎండ తీవ్రత ఎక్కువైంది. గాలి వెచ్చగా వీస్తోంది తిరువెంగళం బండమీద నుంచి లేచి చెట్టునీడకింద కూర్చున్నాడు. ఇప్పుడతనికి హాయిగా వుంది చల్లగా వుంది.

కొద్ది సేపట్లో ఒక వ్యాను వచ్చి తిరువెంగళం కూర్చున్న దగ్గర ఆగింది. అందులోంచి పది పన్నెండుమంది మనుషులు హడావుడిగా దిగారు వారి చేతుల్లో ఏవేవో సామానుంది. ఇంకా కొంత సామాను క్రిందకు దింపుతున్నారు. తీగిలూ, స్తంభాలు ఇంకా ఏవేవో దిగుతున్నాయి.

తిరువెంగళం కుతూహలంగా లేచి నుంచున్నాడు ఆసక్తిగా వారిదగ్గరకెళ్లి అడిగాడు—
'బాబుగారూ! ఏంటిదంతా?'
'ఎల్లుండి రాజులొస్తున్నారు పట్నంలో కొన్ని రోజులు విశ్రాంతి తీసుకుంటారు. ఆ తర్వాత వారు ఒక రాత్రిపూట ఇక్కడ నుంచి వెళ్లిపోతారు.'
తిరువెంగళం ఈ మాట వినడంతోనే చాలా ఆనందపడ్డాడు రాజుగార్ల పేరు వినడమేగానీ ఇంతవరకు ఎప్పుడూ చూడ లేదు! ఇప్పుడు చూడవచ్చును.
'బాబూ! ఎల్లుండి ఎన్నిగంటలకొస్తారండి?'
'మధ్యాహ్నం ఒంటి గంటకు!'
వారు చకచకా పనులు చేసుకుంటున్నారు ఆ ఎండలో. వారికి ఎండ అనిపించినా అనిపించనట్టు వుండాలి. అనుకున్న పని అనుకున్న ప్రకారంగా జరగాలి. అలా జరక్కపోతే పై అధికారులతో బండబూతులూ, తిట్లూ తప్పవు! చేతులూ, కాళ్లూ నొప్పిపెడుతూనే వున్నాయి. కష్టపడుతూనే వున్నారు. చెమట్లు కారుతూనే వున్నాయి. ఎండ తీక్షణ పుధృతంగానే వుంది. భోజనం వేళ మించిపోయినా వాళ్లకు భోజనం ఇంకా రాలేదు. భోజనం తీసుకొచ్చే 'వ్యాను'కోసం ఆశగా చూస్తూ పని చేస్తూనేవున్నారు.
తిరువెంగళం వంటవేస పల్లలకూ

భార్యకూడా అన్నం పెట్టి తనూ తిన్నాడు. ఇవేళ అతనికి గొప్పపండుగలా వుంది. పండుగలకల్లా గొప్ప పండుగలా వుంది. మనసంతా తేలికగా వుండి ఆనందంగా వుంది. ఈ పూటకింక ఏపనీ చేయ బుద్ధికావడం లేదు. రాబోయే మా రాజుగారిని గురించి ఆలోచిస్తూ వుండిపోవా లనిపిస్తోంది!

తిరువెంగళం చెట్టుక్రింద మంచం వేసుకుని పడుకున్నాడు. ఎండ అతనిమీద పడుతున్నా చల్లగానే వుంది.

'మా రాజు లొస్తున్నారు! వారు ఎక్కడో పెద్ద పట్నంలో పెద్ద ఇంటిలో వుంటారట. ఇంటినిండా పని మనుషులుంటారట. చుట్టూ పోలీసోళ్లు కాపలా వుంటారట. ఎప్పుడూ రెండు మూడు కార్లు తిరగడానికి వుంటాయట. వారు ఎప్పుడోగానీ బయటకు రారట. చూడాలి ధర్మప్రభుల్ని!

*　　*　　*

ప్రొద్దు వాలిపోయింది. చీకటి రాబోతోంది. గూడెంలో వున్న మనుషులంతా ఒకచోటజేరి రాబోయే ప్రభువుల్ని గురించీ, వారి వైభవాన్ని గురించీ ముచ్చటించుకుంటున్నారు. మాట్లాడుకుంటున్నవారంతా నిశ్శబ్దులయ్యారు.

ఆ ప్రాంతమంతా పట్టపగలైంది. ట్యూబ్‌లైట్లు దేదీప్యమానంగా వెలుగుతున్నాయి. ఎక్కడ చూసినా ఎటు చూసినా చీకటనేది కనిపించడం లేదు. ఆకాశాన్నుంచి చందమామను దింపి ఇక్కడ కూర్చోబెట్టినట్టుగా వుంది.

మహారాజు లొచ్చారు

పిల్లలూ, పెద్దలూ, ఆడవాళ్లు అంతా ఒకటే కేరింతలు. సంబరం, పరాచికాలూ.

దీపాల వెలుగులో తారురోడ్డు షేవింగ్ చేసుకున్న గడ్డంలా నున్నగా మెరిసిపోతోంది. లావైన సినిమా హీరోయిన్ మేకప్ చేసుకున్నట్టుగా చెట్లు ఠీవిగా నిలబడివున్నాయి.

అప్పటికి చాలా రాత్రయింది. గూడెమంతా నిద్రపోతోంది. తిరువెంగళంమాత్రం నిద్రపోలేదు. అతనికి నిద్ర రావడంలేదు. దీపాలకాంతి కళ్లల్లోకి చొరబడి నిద్రరాకుండా చేస్తోంది. కళ్లు మూసుకుంటుంటే తిరువెంగళానికి — రాబోయే మారాజులు అందంగా కనిపిస్తున్నారు. వారు ఎల్లుండి వస్తారు. వారు రాకముందే ఎన్నో వసతులు యేర్పడ్డాయి. కరెంటు పెట్టారు. బస్సులు తిరుగుతున్నాయి. వారు వచ్చిన తర్వాత ఇంకా ఎన్ని సౌకర్యాలు సమకూర్చబడతాయో!

అప్పుడతనికి తన చిన్నతనంలో వాళ్ల నాన్న చెప్పిన కథొకటి గుర్తుకొచ్చింది. ఈ కథ ఎప్పుడూ అతనికి గుర్తుకొస్తూనే వుంటుంది.

ప్రభువులు సాధారణంగా బయటకురారు. వారు పెద్ద పెద్ద భవనాల్లో, వుద్యానవనంలో వుంటుంటారు. వారు ఏది కావాలన్నా బయటకు రాకుండానే అన్నీ సమకూరేవి. ప్రతి పల్లె, ప్రతి పూరూ అన్నీ వారి ఏలుబడిలోనివే. వారు బయటకు రాకపోయినా ప్రజలకేం కావాలో తెలుసుకుని అన్ని సదుపాయాలూ చేసేవారు. అసలు ప్రభువులు ఎలా వుంటారో కూడా చాలా మందికి తెలిసేది కాదు. అయితే ఏం వారిమీద భక్తి అచంచలమైనది. ఎప్పుడైన వారు పరివారంతో బయటకొస్తే ప్రతిచోటా ఆగి ప్రజల కష్టసుఖాలు స్వయంగా తెలుసుకుని వారికి తగిన సహాయం చేస్తుండేవారు— ఇది తిరువెంగళానికి వాళ్ల నాన్న చెప్పిన కమ్మని కథ!

ఈ కమ్మని కథ వెనుక—సరైన తిండి లేక ప్రేవులు మాడిపోతున్న పేదల ఆశ, ఊపిరీ, నిరాశా, దేనికోసమో ఎదురు చూడడం దాగివుంది.

ఇప్పుడు మా రాజు లొస్తున్నారు. పల్లెనూ, గ్రామాన్నీ, పట్నాన్నీ, దేశాన్నీ పాలించే రాజులొస్తున్నారు. వారు వస్తున్న దారిలో నుంచుని వారిని కలుసుకుని తనకు వచ్చిన భాషలో — ఇక్కడ ఈ గూడెంలో తాము అనుభవిస్తున్న బాధలు, వుండడానికి సరైన నీడలేక, తిండిలేక జబ్బుచేస్తే వైద్యసదుపాయం లేక పడుతున్న కష్టాలను విన్నవించాలని తిరువెంగళం ఆశపడుతున్నాడు.

అతని ఆశ నెరవేరి మేలుజరగాలని కోరుకుందాం!

*　　*　　*

రేపే మారాజులు వచ్చేది.

తిరువెంగళం చాలా సంతోషంగా నిద్ర లేచాడు. ఇవేళ పనంతా చకచకా చేసెయ్యాలనుకున్నాడు. పూర్తిగా తెల్లవారకముందు నుంచే కార్లూ, లారీలూ, జీపులూ తిరగసాగాయి.

ఎవరెవరో వస్తున్నారు. తిరుగుతున్నారు. చూస్తున్నారు. వెళ్లిపోతున్నారు. ఏవిటేవిటో ఇంగ్లీషు మాట్లాడుకుంటున్నారు. వచ్చిన అధికారులు వెళ్లిన ఒక గంటకు ఒక లారీనిండా పోలీసులు లాఠీలతో, తుపాకులతో దిగారు.

వారు పిలిస్తే తిరువెంగళం వెస్తున్నానని చెప్పి వెళ్ళాడు.

'ఏరా! ఆరోడ్డు ప్రక్కనున్న గుడిసెలు

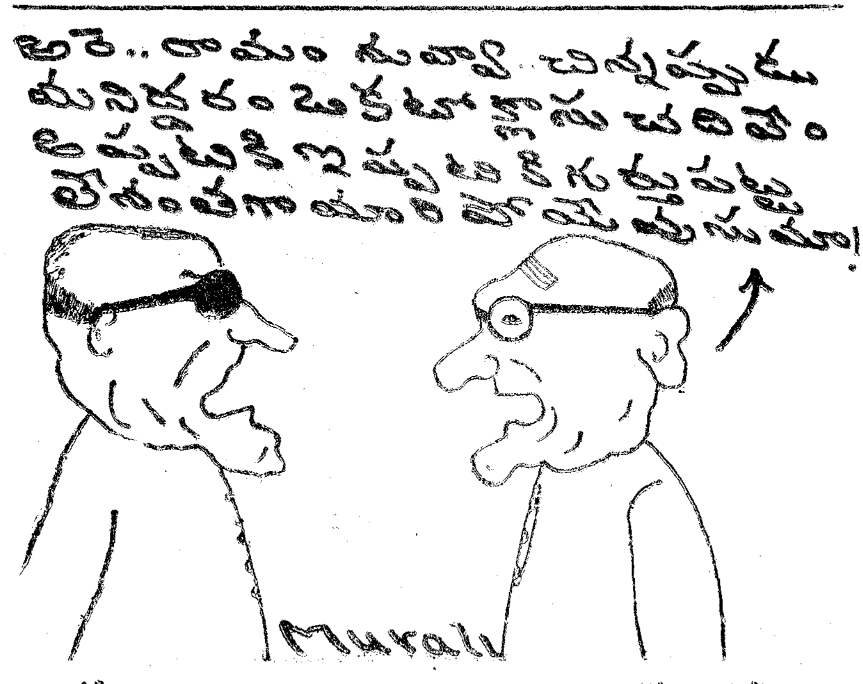

మీవేనా!'

'చిత్తమండి'

'వెంటనే పీకేసి ఇంకోచోట వేసుకోండి. పొండి'

తిరువెంగళం ఏం విన్నాడో అర్థంకాని వాడిలా పిచ్చిగా వాళ్ళను చూస్తుండి పోయాడు.

'నీకేరా చెప్పేది! మీవాళ్ళందరికీ చెప్పి పీకించెయ్ ఇక్కడ ఒక్క గుడిసెకూడా వుండడానికి వీల్లేదు. వచ్చే ప్రభువులకి రోడ్డు పక్క ఈ గుడిసెలు అసహ్యంగా కనిపించకూడదు, తెలిసిందా? ఊ వెళ్ళు'

'అలా అంటే ఎలా బాబూగారూ. మరి మేం యాడుండాల?'

'వీణ్ణి రెండు తన్ని అవతలకు ఈడ్వండి ఎదురు సమాధానం చెప్తావురా రాస్కెల్' బూటుకాలితో బలమైన దెబ్బ.

ఆ దెబ్బకు తిరువెంగళం దూరంగా వెళ్ళి పడ్డాడు కళ్ళు తిరిగి కన్నీళ్ళు జారాయి లేవాలని ప్రయత్నించాడు, లేవలేకపోయాడు శక్తినంతా వుపయోగించి లేచాడు తూలి పడబోయాడు. అతను ముందుకు కదిలి వెళ్ళిపోయేంతలోనే, అక్కడున్న గుడిసెలన్నీ నేలమట్టమయ్యాయి!

తిరువెంగళంతోపాటుగా గూడెంలోవున్న వాళ్ళంతా నిరాశ్రయులయ్యారు. అర్రాత్రంతా చెట్ల క్రిందనేపడుకున్నారు అయినా, వాళ్ళకు బాధ అనిపించలేదు

వచ్చే మారాజులు తమ దుస్థితిని చూసి తమకింత సహాయం చేస్తారనే ఆశ వాళ్ళ గుండెల్లో వెలుగుతోంది.

ఆరోజు ఎప్పుడూ కాయనంత తీక్షణంగా ఎండ కాస్తోంది. సూర్యుడు నిప్పులు కక్కుతున్నట్టుగా వుంది. చెట్ల ఆకులు వాడిపోయాయి తాటాకు భగ్గున మండి పోయేంత ఎండ కాస్తోంది! వడగాలి తీవ్రంగా వీస్తోంది. చెవుల్లో హోరుగావుంది.

ఆ ఎండలో చెప్పుల్లేక రోడ్డుమీద తిరువెంగళం అతని భార్యా, గూడెంలోవున్న జనమంతా వొచ్చే మారాజుకోసం ఎదురు చూస్తున్నారు; తిరువెంగళం కొడుకు నెత్తుకున్నాడు భార్య పిల్లనెత్తుకొన్నది. ఎండ చురచురా కాలుతోంది నెమట్లు కాగుతున్నాయి. అయినా వాళ్ళు అక్కడనుంచి కదలలేదు.

చిన్నకార్లూ, జీపులూ వెడుతున్నాయి.

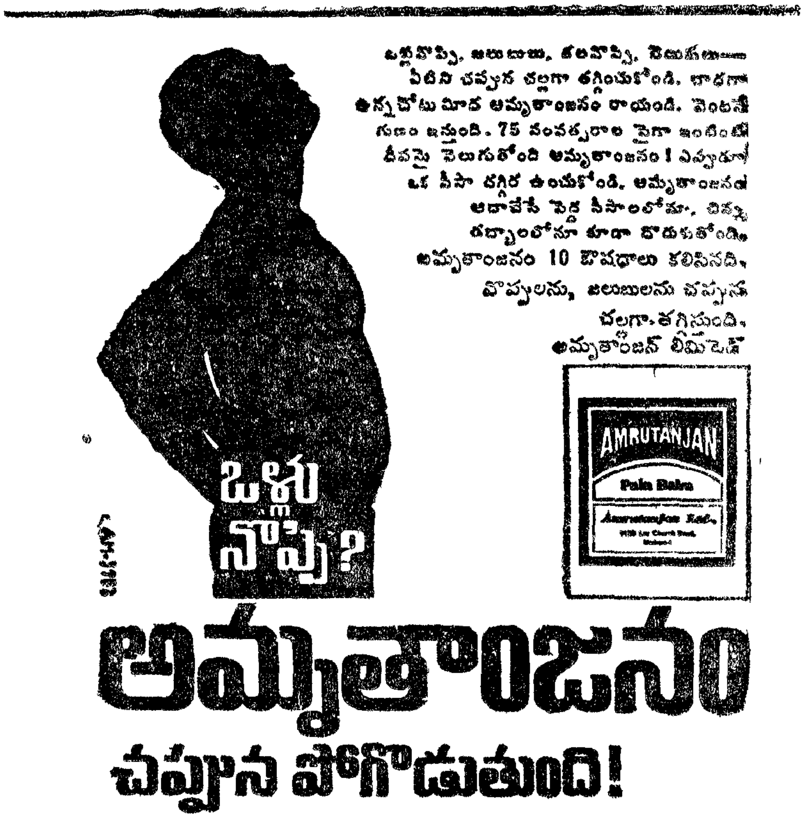

పుట్టుకతోనే ఉండేది—

ధర్మపథం. ఇలబసు వెంకటరమణయ్య

కవిత్వం గాని, సంగీతం గాని సహజంగా అబ్బవలసినవే గాని, నేర్చుకునేవి కావు. నేర్చుకునే వాటికీ సహజమైనవాటికీ ఎంతో వ్యత్యాసం కనబడుతుంది. 'అందువల్లనే—కోట్లకొద్దీ ఉన్న జనంలో ఏ కొద్దిమందో గొప్ప గాయకులుగానూ, మహా కవులుగానూ పేరు పొందుతారు.

సహజాలంటే ఏమిటి? పుట్టుకతోనే వచ్చిన వన్నమాట.

పుట్టుకతోనే కాకుండా ప్రాణి తల్లి గర్భంలో ఉన్నప్పుడే బ్రహ్మ నిర్ణయించినవి కొన్ని ఉంటాయి. వాటినే బ్రహ్మవ్రాత అంటారు. బ్రహ్మనిర్ణయానికి తిరుగు ఉండదు— 'మడుటన్ వ్రాసిన వ్రాత మారగలదే మారేండ్లు చింతించినన్' అనే పెద్దల మాట దీని ననుసరించే ఏర్పడినది.

ఆ నిర్ణీతమైనవి ఏవి?

'ఆయుః కర్మ చ విత్తం చ
విద్యా నిధనమేవ చ,
పంచైతాని విలిఖ్యంతే
గర్భస్థస్యైవ దేహినః'

జీవికి ఎంత ఆయుర్దాయమున్నదో, అతడు ఈజన్మలో పుణ్యకార్యాలే చేస్తాడో, లేక చెడ్డపనులు చేసి నలుగురినోళ్ళలోను పడతాడో, ధనవంతుడౌతాడో—లేక దారిద్ర్యంతో బాధపడుతూ ఉంటాడో, విద్యావంతుడవుతాడో లేక విద్యావిహీనుడవుతాడో, అతడు కొంతకాలం రోగంతో తీసుకుని మరణిస్తాడో లేక అతనికి మరణం హఠాత్తుగా సంభవిస్తుందో మొదట వివ్వరూ చెప్పలేరు. వాటిని తెలుసుకోడానికి జాతకం వ్రాయిస్తారు. కాని, జాతకంలో ఉన్నప్రకారం జరగడం అరుదు. కాని బ్రహ్మదేవుడు మాత్రం మానవుడు తల్లిగర్భంలో ఉన్న సమయంలోనే అసలైన జాతకాన్ని వేసి ఉంచుతాడు. ఆ జాతకం బ్రహ్మకే గాని మరెవ్వరికీ తెలియదు.

ఏమంటే-వాటినన్నిటినీ మొట్టమొదట నిర్ణయించి, ఆ తర్వాతనే అతడే జన్మను ప్రసాదిస్తాడు.

సయి అయినన్నా మన ప్రయత్నం వల్ల సాధ్యపడేవి కానేకావు బ్రహ్మ నిర్ణయించినదానికి విరుద్ధంగా నడవడమున్నా సాధ్యం కాదు.

అందువల్లనే 'త్రిమూర్తులు కూడా లలాట లిఖితాన్ని మార్చలేరు' అనే లోకోక్తి ఏర్పడింది.

మొదట నిర్ణయించినదాన్ని మార్చడానికి బ్రహ్మకున్నా సాధ్యం కాదన్నమాట. ●

మహారాజులొచ్చారు

అందులో కూర్చున్న వాళ్ళంతా దర్జాగా, దిగులన్నది తెలియని గొప్పవ్యక్తుల్లావున్నారు.

నిముషాలూ, గంటలూ గడుస్తున్నాయి. ఆర్భాటం ఎక్కువవుతోంది. మారాజులు వచ్చేస్తున్నారొచ్చేస్తున్నారు —అంటున్నారు. కాని, వారు రావడంలేదు !

తిరువెంగళానికి ఆకలవుతోంది. పిల్లలకు ఆకలవుతోంది. ప్రేవులు మెలితిరిగిపోతున్నాయి. కడుపు లోతుకుపోయి వెన్ను కంటుకుపోయింది. వాళ్ళు ఇంకా వంటచేసుకోలేదు. వంట చేసుకుంటున్న సమయంలో మారాజులు ఎక్కడ వెళ్ళిపోతారోనన్న బెంగతో చేసుకోలేదు!

కారు హారన్ వినిపించింది. ఆకారు చాలా వేగంగా ముందుకు వెళ్ళిపోయింది. ఆతర్వాత మరో లారీ. ఆ లారీనిండా పోలీసులున్నారు. ఆతర్వాత ఒక మోటారుసైకిల్. మోటరు సైకిల్ మీదున్న మనిషి ఠీవిగా కూర్చుని దర్జాగా వెళ్ళిపోతున్నాడు.

ఇంకా కొన్ని నిముషాల్లో మారాజులు వస్తున్నారన్నారు. అంతా రెప్పవేయకుండా ఆశగా చూస్తున్నారు.

'అదిగో ఆకారే. ఆ వొచ్చేకారులోనే మారాజులున్నారు!' ఉత్సాహంగా తిరువెంగళం రెండడుగులు ముందుకు వేశాడు. ఆత్రుతగా చూస్తున్నాడు.

ఆ కారు వొచ్చేసింది. అదికారులా లేదు. పుష్పక విమానంలావుంది. గొప్ప ఖరీదు గనుక గొప్ప కళగావుంది. అద్దంలా మెరిసిపోతోంది. ముద్దుపెట్టుకోవాలన్నంతగా ముచ్చటగా వుంది. లోపలకు ఎండతగలకుండా కూలింగ్ డోర్స్ అమర్చబడి వున్నాయి. మారాజుల కారు మెత్తగా, వేగంగా, సుఖంగా హాయిగా, శబ్దంలేకుండా వెళ్ళిపోయింది తిరువెంగళాన్ని దాటి!

మారాజులను చూడాలనే తిరువెంగళం ఆశ తీరలేదు! అతను తనిద్దరి పిల్లలను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. ఎండ కాలుతోంది. కాళ్ళు బొబ్బలెక్కుతున్నాయి. శరీరమంతా తడిసిపోయింది. ముఖమంతా మాడిపోయింది. ఏమీ చేతకానివాడిలా తిరువెంగళం అచేతనంగా నిలబడిపోయాడు భార్య శాయమ్మకు కళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. స్పృహతప్పి పడిపోయేస్థితిలోవుంది.

దూరాన పీకేసిన గుడిసెలు కనిపిస్తున్నాయి. వాసాలు విరిగిపోయాయి. తాటాకులు తుంపులైపోయాయి:

ఇప్పుడు తను ఎక్కడుండాలి?

అవును! ఇప్పుడతను ఎక్కడుండాలి?

ఎండలో మాడుతూ, వానలో తడుస్తూ, చలిలో వణకుతూ చెట్టుక్రింద బ్రతకాలి.

అప్రయత్నంగా అతని కళ్ళల్లో కన్నీళ్ళు నిలిచాయి. ఆ కన్నీళ్ళ తెరలమధ్య మారాజులకారు మసగ్గా కనిపిస్తోంది.

గుండెలు బద్దలవుతుండగా, ఏకధారగా కన్నీళ్ళు కారుతుండగా, ఆఎండలో తనిద్దరి పిల్లల్నీ పొట్టకు కరచుకుని పిచ్చిగాచూస్తూ నించునున్నాడు తిరువెంగళం! ●